

Реферат на тему: "Улас Самчук - письменник, редактор, публіцист"

Улас Самчук

Реферат з української літератури.

УЛАС САМЧУК (1905-1987) —

ПИСЬМЕННИК, РЕДАКТОР, ПУБЛІЦИСТ

Ім'я письменника Уласа Самчука ще прижиттєво було відоме у країнах Європи та Америки і, як зазначала дослідниця творчості письменника Марія Білоус-Гарасевич, "...не лишалось сумніву, що його талант належить до тих, яких лише кілька видає з себе народ на століття і які творять велику літературу". [1] Як зазначає літературознавець Марія Білоус-Гарасевич, "вражає не те, що на українській землі народився цей винятково сильний творчий талант, а те, що він вижив, не зісох у "волинській тихій стороні", в абсолютно безпросвітних обставинах". [2]

Таким як Самчук, кому доля накреслила стати "одним з найбільших українських письменників ХХ століття" з раннього дитинства закрито було дорогу "...в широкий світ, до високої освіти і вершинних здобутків європейської цивілізації. І треба було або змиритися із приреченістю долі, або ж кинути їй виклик, порвати з рідним середовищем і йти до того широкого світу, шукати в ньому себе. Улас Самчук вибрав друге. І саме цей вибір уможливив його шанс стати європейським письменником". [3]

У своїх споминах Улас Самчук мотивує свій життєвий вибір так: "Головне, те головне, моє нестерпне, безупинне, невідступне бажання писати. Бути письменником. ... Десь з сімнадцятим роком мого життя посіла мене ця пропасниця, з якою я просто не міг дати ради. Я писав днями й ночами, я занедбав навчання, за мене почали хвилюватися батьки: "От буде босяк — ледащо, не здібне навіть до хазяйства". ... Жадоба світу, знання, слави у селі, "на краю світу" під глухою, мертвою, зачумленою поліційним терором границею ... Що за дика примха! Мене рвало на куски бажання вирватися звідсіль, отрясти порошок взуття і відійти на другий "край світу". [4] Рішучість, ризик, наполегливість, витримка — це ті головні якості, завдяки яким Улас Самчук йшов без оглядки до своєї заповітної мети. Як письменника і громадянина його сформували два світи, дві культури, дві традиції — Схід і Захід, Україна і Європа.

Улас Олексійович Самчук народився 20 (за старим стилем 7) лютого 1905 року в селі Дермань Дубенського повіту Волинської губернії (нині Здолбунівський район Рівненської області) у родині Олексія Антоновича та Настасії Уліянівни Самчуків, — як на той час, заможних хазяїв. По суті, світогляд майбутнього визначного письменника світу формували як родина, так і довкілля: "... Дермань для мене центр центрів на планеті. І не тільки тому, що десь там і колись там я народився... Але також тому, що це справді "село, неначе писанка", з його древнім Троїцьким монастирем, Свято-Феодорівською учительською семінарією, садами, парками, гаями, яругами,

пречудовими переказами та легендами". [5]

У романі-епопеї "Волинь" Улас Самчук оповідає легенду про походження назви села: Дрімання, що з плином часу трансформувалася у Дермання, а згодом — Дермань. Свято-Троїцький монастир у I половині XV ст. заснував князь В.Ф. Острозький (Красний). З монастирем пов'язана діяльність тогочасних представників науки і культури, як: Іван Федоров, Ісакій Борискович, Іов Княгиницький, острозький грецист Кипріян, Антоній Грекович, Даміан Наливайко, Іов Борецький, Мелетій Смотрицький. У 1603-1605 рр. в монастирі діяла друкарня на чолі з Д. Наливайком. Сюди її перенесли з Острога. З 1602 року до кінця XVIII ст. при монастирі існувало училище. В усі часи монастир був центром науки і просвітництва.

У 1913 році, коли Уласові Самчуку було вісім років, сім'я переїхала у пошуках "за землю" в село Тилявку Кременецького повіту. Але з Дерманем хлопець зв'язків не втрачав, бо в 1917-1920 рр. він навчався в чотирикласовій вищепочатковій школі, що діяла при Дерманській Св. Феодорівській учительській семінарії. А в 1921-1925 роках він продовжив здобувати "науку" в Крем'янецькій українській мішаній приватній гімназії імена Івана Стешенка. Перед самим закінченням гімназії Уласа Самчука покликали до польського війська (гарнізон міста Тарнова). 23 серпня 1927 року він дезертирував з війська і потрапив до Бойтена, і працював як наймит у одного тамошнього міщанина, розвозив рольвагою по копальнях і гутах залізо.

Ранній період життя Уласа Самчука (1905-1927) пройшов переважно на Волині; Дермань-Тилявка-Крем'янець. Згодом свою історію сам письменник опише так: "Ось моя власна історія, — писав він 1 серпня 1945 року. — Від 1905 до 1917 імперія Оманових. 1918-1920 — Українська Народна Республіка. 1920-1927 — Жеч Пospоліта. 1927-1929 — Німеччина Веймарська, 1929-1940 — Чехословаччина. 1941-1944 — німецька окупація в Україні. 1944 — до цього дня Німеччина "п'ять по дванадцятій". Маю сорок років життя. Народився під час війни, виріс під час війни, зрів під час війни. Одинадцять років війни і революції, п'ятнадцять років вигнання, чотирнадцять — миру. Польська, німецька, мадярська в'язниці. Тричі нелегальний перехід кордонів. Свідок повстання України, Польщі, Чехословаччини, Карпатської України, Протекторату, Генерального Губернаторства, Райхскомісаріату Україна, Другого Райху, Третього Райху. Свідок їх упадку. Свідок двох найбільших воєн в історії світу. Царі, королі, імператори, президенти, диктатори, Муссоліні, Гітлер, Сталін, Голод 1932-33, концентраційні табори..." [6]

Саме бурхливе політичне життя, в якому завжди опинявся Улас Самчук, і формувало його як "літописця в художній формі". [7] Хоча він зазначав і таке: "Я не належав до породи пристрасних політиків, але силою фактів був втягнутий в цю атмосферу молодих людей, яким здавалося все можливим і які майстрували фантастичні пляни свого майбутнього". [8]

Ці плани Уласа Самчука та його однодумців формувалися навколо національної ідеї України, далеко від України, в Чехословаччині, куди Улас Самчук переїхав з Бойтена. "Німецький" період життя Уласа Самчука позначений тим, що, по-перше, завдяки

Герману Блюме він, як вільнослухач, студіював у Бреславському університеті, мама Германа Блюме — Германіна фон Лінгейсгайм люб'язно приютила "обідраного українця" у своєму помешканні й терпляче навчала його німецькій мові. І ще цікавий достовірний факт. Вдруге прийшов Герман Блюме на допомогу Уласові Самчуку через п'ятнадцять років: завдяки його клопотанню німці 20 квітня 1942 року випустили письменника якого арештували 20 березня цього ж року з Рівненської в'язниці,. Герман Блюме у Рівному працював на посаді начальника цивільної поліції райхскомісаріату "Україна".

Бойтен і Бреслав стали для Уласа Самчука благословенням у велику літературу. Звідси він надіслав до "Літературно-наукового вісника" свої перші "новелі", там виникли задуми більших романів. У спогадах "Мій Бреслав" Улас Самчук стверджує, що саме у цьому німецькому містечку "в моєму всесвіті появилася туманність, з якої поволі вилоньовались контури майбутньої "Волині". [9]

З 1929 по 1941 рік Улас Самчук жив у Празі: "У житті кожної людини є час і місце, що творять вісь її буття. У моєму житті таким місцем була Прага і час, у ній прожитий... Але все-таки тут я визрів як письменник, тут формувалися мої ілюзії, мої фата-моргани, мої суперечності. Тут пізнав певне число людей моєї мови, з якими судилося ділити долю і недолу мого життя..." [10]

Українська Прага 1920-30-х рр. жила бурхливим науковим та культурно-мистецьким життям. До безпосереднього оточення, яке торило "його Прагу", Улас Самчук називає Олександра Олеса, Спиридона Черкасенка, Олексу Стефановича, Оксану Лятуринську, Олега Ольжича, Михайла Мухина, Миколу Бутовича, Роберта Лісовського, Степана Смаль-Стоцького, Дмитра Дорошенка, Миколу Галагана, Леоніда і Надію Білецьких, Дмитра Антоновича, Сергія Шелухіна, Микиту Шаповала, Валентина і Лідію Садовських, Русових, Яковлевих, Мідних, Батинських, Слюсаренків, Щербаківських, Сімовичів, Лашенків, Горбачевського, Ольгерта Бочковського. [11]

У Празі Улас Самчук належав до Студентської академічної громади. "Нас було кілька сотень з загальної кількатисячної української колонії, ми були поколінням Крут, Базару, Листопада, Четвертого Універсалу, України Мілітанс". [12]

Український письменник Улас Самчук саме у Празі написав у 30-ті роки роман "Кулак", спрямований на захист життєдайних спроможностей українського селянства, роман "Гори горять" — про боротьбу закарпатських гуцулів за своє соціальне та національне визволення, у 1933 році з-під пера волинського письменника вийшов роман "Марія" — про організований сталінсько-більшовицькою системою СРСР голодомор. Слід сказати, що одночасно із "Марією" Улас Самчук працював над романом-епопеєю "Волинь" у трьох частинах, робота над першою і другою частинами тривала з 1929 по 1935 роки, над третьою — з 1935 по 1937 роки. Саме роман "Волинь" приніс 32-річному письменнику світову славу. Як стверджує дослідник творчості Уласа Самчука Степан Пінчук, "У 30-х роках вживалися певні заходи щодо кандидування Уласа Самчука на Нобелівську премію за роман "Волинь" (як і Володимира Винниченка за "Сонячну машину"). Але, на жаль, їхніх імен немає серед Нобелівських лауреатів:

твори письменників погромленого і пригнобленого народу виявились неконкурентоздатними не за мірою таланту, а через відсутність перекладів, відповідної реклами". [13]

Печально і яскраво водночас відтворила "історичну несправедливість" талановита рівненська письменниця (до речі, внучка Василя Бухала — дерманського сусіда і однокласника Уласа Самчука — Р.Р.) Лідія Рибенко у вірші "Уласові Самчуку":

Не так вже їх багато на Землі —
тих іскор Божих творчого горіння.
Сяйне одна чи дві на покоління
метеоритним спалахом в імлі...
Яке блаженство і який то біль —
людської пристрасті терпке причастя...
Але чи є, скажіть, великим щастям
творить шедеври у краю рабів?
Віншують нобелістів королі,
у троннім залі — урочисті речі,
та не тобі. У тебе — хрест предтечі
лауреатів вільної землі. [14]

Улас Самчук своє перше оповідання "На старих стежках" опублікував у 1926 році у варшавському журналі "Наша бесіда", а з 1929 року став постійно співпрацювати з "Літературно-науковим вісником", "Дзвонами" (журнали виходили у Львові), "Самостійною думкою" (Чернівці), "Розбудовою нації" (Берлін), "Сурмою" (без сталого місця перебування редакції).

Прага привела Самчука у велику літературу, Прага привела його й у велику політику. У 1937 році з ініціативи Євгена Коновальця була створена культурна референтура проводу українських націоналістів на чолі з Олегом Ольжичем. Центром Культурної референтури стала Прага, а однією з головних установ — Секція митців, письменників і журналістів, де головував Самчук.

Феномен літератора й публіциста Уласа Самчука досі загадковий. Адже, по суті, жодного вишого навчального закладу він так і не зміг закінчити. Але його розуму, мисленню, знанню світової літератури можуть позаздрити навіть випускники Сорбонни та Американських університетів. Кожну науку Улас Самчук опановував без вчителів, самотужки. Він володів бездоганно німецькою, польською, чеською, російською, менше французькою мовами.

Його жоден вуз не вчив "на письменника" і "на журналіста", але він досяг впродовж свого нелегкого й довгого творчого життя вершин світового письменства та публіцистики. "З його талантом він міг стати дуже легко письменником, не менш великим, німецьким, чеським, польським чи навіть українським з чужою тематикою. Але він лишився вірним народові й землі, звідки взяв своє фізичне, духовне й національне коріння. Всі його твори написані українською мовою, всі мають українську тематику". [15]

Після Другої світової війни Улас Самчук пише чимало літературних полотен, зокрема: трилогія "Ост" ("Морозів хутір", "Темнота", "Втеча від себе"), "Юність Василя Шеремети", "Чого не гоїть огонь", "На твердій землі", "Планета Ді-Пі", "Слідами піонерів", "На білому коні", "На коні вороному", "П'ять по дванадцятій" та інші. Загалом, як стверджує Андрій Жив'юк, "20 книжкових видань... ставлять Уласа Самчука в ряд найвизначніших українських прозаїків". [16]

Література

1. Білоус-Гарасевич Марія. Ми не розлучались з тобою, Україно. — GRAPHE — 3407 Caniff, Detroit, Michigan. — U.S.A., 1998, — С. 126.
2. Білоус-Гарасевич Марія. Названа книжка. — С. 126.
3. Поліщук Ярослав. Література рідного краю. — Рівне, 1993 // Син Волині, громадянин світу (Улас Самчук), — С. 41.
4. Самчук У. На білому коні: Спомини і враження. — Нью-Йорк-Мюнхен, 1965, — С. 224.
5. Самчук У. На білому коні: Спомини і враження. — Нью-Йорк-Мюнхен, 1965, — С. 146.
6. Самчук У. П'ять по дванадцятій: записки на бігу. — Буенос-Айрес, 1954, — С. 216-217.
7. Білоус-Гарасевич Марія. Названа книжка. — С. 26.
8. Самчук Улас. Мій Бреслав: уривок зі споминів "Моя границя" // Слово. — ЗБ. 10. — Едмонтон, 1983, — С. 386.
9. Самчук Улас. Мій Бреслав: уривок зі споминів "Моя границя" // Слово. — ЗБ.